

МОДЕЛЬ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається характеристика моделі формування полікультурної вихованості студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов. Ця модель складається з блоку орієнтації, виконавчого блоку та блоку контролю. Спрямованість навчально-виховного процесу потребує впровадження моделі полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей.

Ключові слова: модель, студенти юридичних спеціальностей, іноземні мови, полікультурне виховання.

У сучасному світі набувають актуальності процеси глобалізації та інтеграції, стверджується новий тип міжнаціональної, інтеркультурної взаємодії, освітній простір наповнюється полікультурними цінностями. Ці процеси актуалізують полікультурне виховання. Головна мета полікультурного виховання – допомогти підростаючим поколінням усвідомити свою належність до певної культури, розвинути розуміння й сприйняття інших культур, підвищити рівень полікультурної вихованості, допомогти якомога повніше реалізувати свій індивідуальний потенціал. З огляду на це перед вищими навчальними закладами юридичного профілю постає завдання не лише якісної підготовки майбутніх юристів до виконання професійних обов'язків, а їх особистісно-духовного розвитку, центром якого є високий рівень полікультурної вихованості, толерантність, менталітет співробітництва, ціннісний плюралізм, культурний релятивізм та здатність до міжкультурної комунікації іноземною мовою.

Покращити результат полікультурної вихованості студентів юридичних спеціальностей можна лише за умови впровадження у навчально-виховний процес ВНЗ науково обгрунтованої моделі полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов.

Дослідженню питань моделювання педагогічних процесів присвятили свої публікації В. Беспалько [1], В. Биков [2], С. Гончаренко [3], О. Новіков [4], Є. Павлютенков [5] та ін. Відомий український вчений С. Гончаренко визначає "модель" (від лат. "modulus" – міра, мірило, зразок) як умовний образ (зображення, схема, опис тощо) якогось об'єкта (або системи об'єктів), що зберігає зовнішню схожість і його пропорції, при повній схематизації й умовності засобів зображення [3, с. 27]. Однак, проблемі формування полікультурної вихованості майбутніх юристів шляхом впровадження науково обгрунтованої моделі не приділяється достатньої уваги. Відповідно до цього метою нашої статті є розробка моделі, яка відтворює загальну систему полікультурного виховання студентів-юристів.

До складу розробленої нами моделі полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов входять такі блоки: блок орієнтації, виконавчий блок, блок контролю.

У блоці орієнтації, узагальнено подається основна ідея змісту і вказуються її основні позиції, окреслюється програма виконання дії, що забезпечує більш продуктивний

підхід до усвідомлення змісту і сприяє формуванню у студентів юридичних спеціальностей певного типу мислення. Орієнтовний блок визначає мету, завдання, послідовність дій, швидкість включення в роботу.

Виконавчий блок – основний. Його зміст, як правило, подано суттєво новою інформацією, яку зобов'язані засвоїти студенти. Цей блок має розкривати й ілюструвати шляхи вирішення проблеми, демонструвати процес заданих перетворень. У виконавчому блоці моделі студенти працюють зі схемами, опорними конспектами не тільки з конкретних тем, а й з узагальнених. Узагальнений підхід підвищує науковий рівень та якість викладання, виховує у студентів критичний підхід до досягнутого і є базою для розвитку самостійності й творчої активності. Етап узагальнення знань виконує функцію організації й орієнтації, підвищує якість знань, умінь, навичок.

Блок контролю призначено для визначення ступеня відповідності всіх попередніх перетворень інформації за зразком (ідеальним або матеріальним). З його допомогою виробляється необхідна корекція як в орієнтувальному, так і в виконавчому блоках.

У статті пропонується модель полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей, за такими ознаками: за видом – динамічна; за формою відображення – логічна; за природою явищ – соціальна, психологічна; за завданнями дослідження – прогностична; за ступенем точності – достовірна; за обсягом – повна; за способом відображення – графічна; за властивостями відображення – функціональна, систематична. Галузь використання моделі – навчально-виховний процес.

Модель виключає дублювання, економить час, дає можливість коригувати і регулювати заходи. Процес виховання проходить точно за розробленою схемою. Модель дає можливість зосереджувати увагу на вирішенні основних питань, забезпечує цілеспрямовану діяльність педагога, дозволяє логічно прогнозувати хід роботи.

Запропонована нами графічна модель, яка зображена на рис. 1, відбиває взаємозв'язки, характеризується аналітичною побудовою, лаконізмом і зоровим сприйняттям (ліквідується недолік текстуальних планів).

Побудова моделі здійснювалася на основі системного підходу до організації виховного процесу в вищому навчальному закладі юридичного профілю. Модель полікультурного виховання студентів юриди-

чних спеціальностей засобами іноземних мов має чітку структуру, основними частинами якої є:

1. *Блок орієнтації* (включає мету та завдання). Мета полягає у вихованні полікультурної особистості студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов й зумовлює низку таких завдань: 1) глибоке й усебічне опанування студентами культури рідного народу як обов'язкової умови прилучення до інших культур; 2) формування у студентів уявлень про розмаїття культур у світі й у нашій країні, розуміння і внутрішнього прийняття рівноправності народів і рівноцінності їхніх культур, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей як чинника поступального розвитку світової цивілізації й самореалізації особистості; 3) збагачення свідомості студентів знаннями про полікультурні цінності на основі отримання інформації про культури різних народів у процесі вивчення іноземних мов; 4) створення умов для прилучення та інтеграції студентів до культури інших народів.

2. *Виконавчий блок* моделі полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей представлений змістом та його компонентами: мотиваційним, когнітивним та поведінковим. Усі компоненти відповідно виконують спонукальну, інформаційну, діяльну функції. Зміст включає: збагачення змісту навчальної діяльності виховними функціями, спрямованими на формування у студентів полікультурності; насичення виховного процесу ВНЗ заходами міжкультурної взаємодії.

У процесі полікультурного виховання засобами іноземних мов формується полікультурна вихованість майбутнього юриста, яка поступово підвищується, проходячи *низький, середній і високий* рівні полікультурної вихованості.

3. *Блок контролю* полікультурного виховання відображає динаміку взаємодії суб'єктів виховного процесу і репрезентується у формах, методах, засобах, принципах перевірки, контролю та корекції.

Полікультурне виховання студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов побудоване на принципах полікультурної спрямованості навчально-виховного процесу; всебічності полікультурного виховання та полікультурної діяльності; діалогу культур; комплексності впливу культур та їх взаємодії з основами наук; полілінгвізму; єдності полікультурної освіти і виховання. Складниками контролюючого блоку виступає наявність таких педагогічних умов: раціональне і цілеспрямоване введення аксіологічного компоненту полікультурності за оптимальних умов поєднання аудиторної і позааудиторної роботи; чітка організація полікультурної виховної діяльності студента не лише в аудиторії, але й під час самостійної роботи; забезпечення студентів-юристів педагогічно збагаченим матеріалом, спрямованим на полікультурне виховання; посилення мотивації та зацікавленості в навчанні й вихованні.

Серед форм роботи, що сприятимуть полікультурному вихованню студентів юридичних спеціальностей – індивідуальні, парні, групові та колективні.

Пріоритетне значення в моделі полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей нада-

ється спеціальному курсу "Формування полікультурної особистості". Особливістю цієї форми роботи є те, що вона охоплює напрями полікультурної діяльності та сприяє активізації потреби студентів у міжкультурній взаємодії. Завдання курсу передбачає вирішення проблем полікультурного виховання сучасної молоді, таких як: 1) формування планетарного світогляду, базової культури особистості майбутнього юриста; орієнтація на полікультурні цінності, на важливі досягнення людської цивілізації; 2) глибоке й різнобічне оволодіння студентами юридичних спеціальностей культурою свого народу; формування у молоді уявлень про різноманітність культур у світі та Україні, виховання миролюбності, віротерпимості, позитивного ставлення до культурних відмінностей; 3) культивування шанобливого ставлення до людей як представників різних культур; розвиток толерантності, емпатії, вміння та навичок продуктивної взаємодії з представниками інших культур.

Структура занять спецкурсу ґрунтується на викладанні теоретичного матеріалу в поєднанні з практичними вправами, елементами крос-культурного тренінгу, аналізом полікультурних ситуацій, екскурсіями для іноземних гостей, конкурсами "Поліглот", "Містер Всезнайко", "Знавець іноземних мов та культур", юридичними вікторинами, заочними подорожами країнами світу, зустрічами з цікавими людьми – представниками іншомовних країн, здійсненням пошукової роботи, стимулюванням міжкультурної комунікації з представниками інших культур, участю у міжнародних фестивалях, міжнародних молодіжних конференціях, Skype-конференціях, відвідуванням виставок, музеїв, листуванням з представниками інших країн, відвідуванням та подорожами країнами світу.

У полікультурному вихованні студентів юридичних спеціальностей широко можуть застосовуватися різні методи інтерактивного навчання, найбільш ефективними з яких були: "Метод проектів", "Метод крос-культурного тренінгу", "Метод стимуляції", "Метод рольових ігор", "Метод дебатів", "Метод аналізу джерел", "Метод інтерактивного моделювання", "Мікрофон", "Броунівський Рух", "Ажурна пилка", "Джигсо", "Мозковий штурм", ділові ігри, дискусії, дебати, круглі столи, брейн-ринги, вікторини, конференції, методи типу "Мереживна пилка", "Обери позицію", "Шкала думок". Ефективними є ділові ігри іноземною мовою, що мають фахове спрямування (заняття-екскурсії, юридичні консультації, судові засідання, парламентські дебати, проведення допитів тощо). Велике полікультурне навантаження має позааудиторна робота студентів, що містить підготовку та реалізацію проектних робіт, самостійний добір матеріалу полікультурного спрямування іноземною мовою, організацію та проведення концертів, конкурсів, вечорів, інтелектуальних аукціонів, участь у полікультурній діяльності, використання мультимедійних ресурсів для здійснення міжкультурної комунікації з представниками інших країн, поїздки закордон по обміну досвідом фахової спрямованості іноземною мовою (співпраця з Інтерполом, Європолом, міжнародними правоохоронними органами).

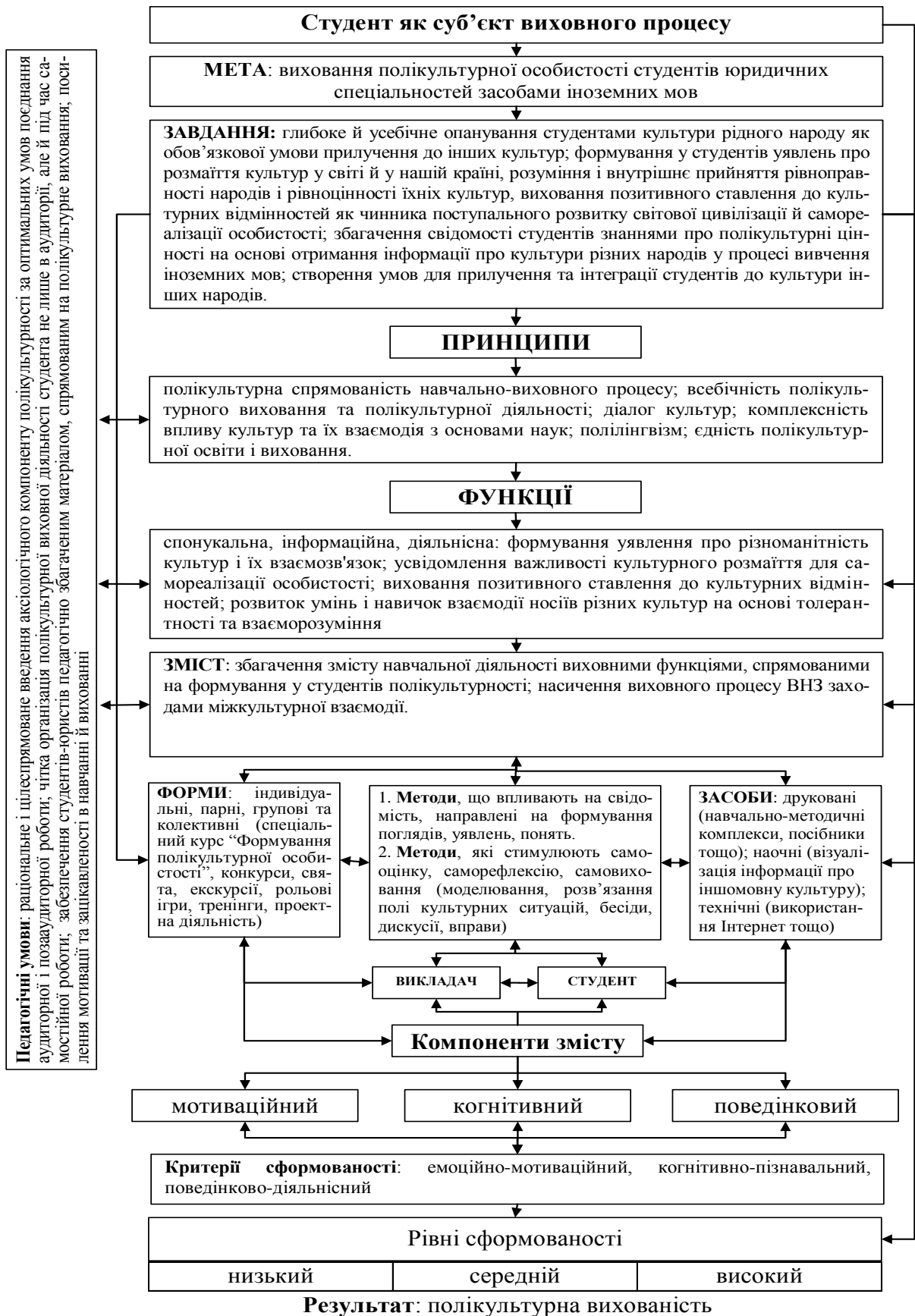

Рис. 1. Модель полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей

Серед видів роботи з полікультурно спрямованим навчальним матеріалом найбільшу дієвість мають переклад текстів юридичної тематики іноземною мовою (міжнародні договори, конвенції, документи нотаріального посвідчення, документація цивільного, сімейного, та кримінального права, а також цивільно-процесуальні та кримінально-процесуальні акти), завдання на оцінку композиційної завершеності запропонованих документів (правильно скласти преамбулу та диспозицію норми; заповнити прогалини в документі; знайти невідповідність між нормами міжнародного права та нормами права певної країни; розробити орієнтування для міжнародної поліції (Інтерпол, Європол) злочинця або розшукуваних речей; подання

апеляції до Європейського (міжнародного) суду; розгляд ратифікацій міжнародних угод) тощо.

Модель полікультурного виховання студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов містить в собі основні ідеї індивідуалізації та інтенсифікації полікультурного виховання, виконує функції самоорганізації студентів для систематичної напруженої полікультурної діяльності. Використання даної моделі сприяє підвищенню рівня полікультурної вихованості студентів юридичних спеціальностей засобами іноземних мов. Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у реалізації запропонованої моделі в дистанційних моделях навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем : [монографія] / В. П. Беспалько. – Воронеж : Изд-во Воронежского университета, 1977. – 304 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія] / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям /

С. У. Гончаренко. – Вінниця : ДОВ Вінниця, 2008. – 278 с.

4. Новиков А. М. Методология / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : СИНТЕГ, 2007. – 668 с.

5. Павлютенков Є. М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є. М. Павлютенков. – Х. : Основа, 2008. – Вип. 7 (67). – 128 с. – (Б-ка журн. "Управління школою").

Подано до редакції 20.03.13